

קול צופיין

קול צופיין נשאו קול יחדו ירגינו

743

לך דך תשע"ה השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

ושבתה הארץ שבת לה'

וצויתו את ברכתי לכם בשנה הששית

התורה מוסיפה ואומרת ששמיטה מביאה ברכה גדולה: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעת הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו: וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשית את התבואה לשלש השנים: וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה תאכלו ישן" (ויקרא שם כ-כב).

מרן הרב אליהו זצוק"ל היה רגיל להביא את דברי הסמ"ע (על השו"ע סי' סו, סק"ב) שכתב: "דדוקא בזמן שהיה שמיטה ויובל נוהג מהתורה היה מקוים בהן הברכה, לגדל בשנה ששית לשלש השנים, אבל בימינו ששמיטה היא מדרבנן לא קיימת הברכה המיוחדת הזאת. וכתב על זה מרן הרב זצוק"ל: "עינינו רואות שברכת התורה חלה על שומרי שביעית, ומתברכת להם התבואה ביותר. ולמפורסמות אין צריך ראייה".

וכרמך לא תזמר

עשהאל, עובד בכרם היין של אריאל בן שטרית ביצהר, מספר שבשמיטה הקודמת הם החליטו לשמור שמיטה כהלכתה. אלא שבגפנים יש בעיה, כי הם חייבים גיזום כל שנה, וגיזום הוא בדיוק המלאכה האסורה מהתורה. שהרי אומרת התורה: "וכרמך לא תזמר".

מדריך חקלאי שהגיע לייעץ להם אמר שאם לא זומרים ומשאירים את העצים כמוות שהם בלי גיזום, הגפן עלולה להתמוטט מרוב משקל. אחרי התייעצות נוספת עם אותו מדריך חקלאי ועם הרב דודקביץ, רב היישוב, החליטו לחתוך את הגזע בגובה שישים ס"מ, במקום לזמור.

באותה שנה יבול הענבים היה פי שלושה. במקום 5 קוב יין לדונם הם קיבלו 15 קוב יין לדונם. בדרך כלל כשיש כמוות כל כך גדולה של ענבים, האיכות יורדת. אבל באותה שנה הייתה להם גם איכות מיוחדת, והם קיבלו פי שלושה מדליות על איכות היין. באותה שנה הגיע עשיר מחו"ל וקנה את כל היין במחיר הקבוע, אלא שבמקום בשקלים הוא שילם בדולרים. זה העלה את המחיר פי שלושה. התקיים בהם "ועשית את התבואה לשלש השנים" בכל. פי שלושה גם בכמות היין, גם באיכות וגם במחיר.

שנת שמיטה – שבת לה'

המצווה "כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבבתה הארץ שבת לה" קיימת רק בארץ-ישראל, והיא אומרת כי שנת השמיטה היא "שבת לה". שנה שאסורות בה ארבע מלאכות מהתורה; זריעה, זמירה, קצירה ובצירה. שנאמר: "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר; את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר" (יש אומרים שגם חרישה ונטיעה אסורות מהתורה. ר"ש שביעית ב; ו; תוס' ע"ז נ ע"ב; שו"ת רדב"ז ב' תק"ס). בשנת שמיטה ניכרת בחינה נוספת של "שבת" בכך שלא אומרים בארץ-ישראל בשנה זו "תיקון רחל" בתיקון חצות, אלא רק "תיקון לאה", בדומה לחול המועד סוכות. כיון שיש עילוי ה'מלכות' ונקראת 'שבת הארץ לה'. ולכן לא מתאים לומר קינות (שו"ת סוד ישרים א. י). ועוד שבשנת השמיטה הקשר שלנו עם הקב"ה הוא 'בחינת פנים' (כמו כל שבת), לעומת כל השש שנים שנקראים על הרוב 'בחינת אחור' (מלבד השבתות - שו"ת סוד ישרים א. יא).

והשביעית תשמטנה ונטשתה

עוד מצווה התורה בשנה זו להפקיר את הפירות והירקות שצומחים בשנת שמיטה. פירות אלו יהיו מותרים באכילה לאנשים אחרים ואפילו לבעלי-החיים. "והשביעית תשמטנה ונטשתה, ואכלו אביני עמך, ויתרם תאכל תית השדה. פן תעשה לכרמך לזיתך" (שמות כג יא).

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה

כן חוזרת ואומרת התורה, שגם לבעל השדה מותר לאכול מפירות הפקר אלו כמו כולם: "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, לך ולעבדך ולאמתך, ולשכירך ולתושבך הגרים עמך" (ויקרא כה). אמנם אין לבעל השדה או לאחרים לקחת מפירות הפקר אלא כדי אכילה לו ולבני ביתו כמנהג המלקטים, ולא כמנהג בעלי הבית האוספים את כל התבואה למחסניהם. "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל" (ויקרא כה ז). מכאן למדו שאדם יכול להשאיר בביתו פירות שביעית שליטת כאשר יש עדיין פירות על העצים בשדות, ובעלי-החיים יכולים לאוכלם. אמנם כאשר כבר כלו הפירות על העצים ובעלי-החיים לא יכולים לאכול מהם - צריך אדם לכולת את הפירות מביתו.

אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמיה

בפרשת "בחוקת" כותבת התורה כי בשנות הגלות תשבות הארץ בעל כורחנו, תיקון על כל שנות השמיטה שלא שבתה הארץ כשישראל ישבו על אדמתם. "אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמיה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה: כל ימי השמיה תשבת את אשר לא שבתה בשבתתים בשבתתם עליה" (ויקרא כו לד לה).

רש"י בפירושו מחשב כי 70 שנה של גלות בבל הן בדיוק רב כנגד 70 שנות השמיטה והיובל שלא שמרו ישראל מאז כניסתם לארץ בימי יהושע בן-נון. לפי חשבונו של רש"י שם, 436 שנים לא שמרו בני ישראל מצוות מאז כניסתם לארץ ועד חורבן ירושלים והגלות.

רש"י מחשב כי ב-436 שנים יש 8 יובלות ו-61 שמיטות. סה"כ 69 שמיטות ויובלות שלא שמרו ישראל. היציאה לגלות בבל הייתה בדיוק בשנת השמיטה ה-70 שלא שמרו ישראל ונתמלאה סאתם. כנגדם היו ישראל בגלות בית ראשון 70 שנה בדיוק. על זה נאמר בפרק האחרון של דברי הימים (דה"ב לו) "עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמיה שבתה למלאות שבועים שנה".

הרמב"ן (בפירושו על התורה ויקרא כה, ה, ד"ה "הספחים האלו") והר"ש (הראשון - פ"ט דשביעית סוף מ"א) סוברים כי אין דין ספיחין בירקות שהספיקו להצמיח בשישית, ואפילו אם נלקטו בשביעית.

והנה, דין זה לא נתפרש ב"שולחן ערוך", ויש לנו כלל בפסיקת ההלכה, שבכל מקום שלא נפסק ב"שולחן ערוך" ולא גילה דעתו מרן ב"בית יוסף" על הטור בפירושו, ורק הרמב"ם כתב ופסק בפירושו באותו עניין - אזלינן כדעת הרמב"ם נגד כל הפוסקים שיחלקו עליו בזה, מכיוון שהרמב"ם הוא "מרא דאתרא קדישא דארץ ישראל" (וכמו שהביא בספר "ארץ החיים" סתהון ב"קונטרס הכללים" ריש כלל ב' ז"ל: "דעו שבארץ ישראל נהגו על פי חיבור הרמב"ם, דכל המערב וארץ והצב נהגים על פי, וכ"כ מרן ז"ל בתשובת "אבקת רוכל" ס' ל"ב ז"ל: "הרמב"ם ז"ל הוא גדול הפוסקים וכל קהילות ארץ ישראל ועריבסתאן והמערב נהגים על פי וקבלוהו עליהם לרבן", ושם בכלל ג' כתב עוד: "והיכא דאין ביורו דעת מרן ז"ל איך הכרעתו להלכה, אז אזלינן בארץ ישראל אחר דעת הרמב"ם ז"ל").

עם זאת, כיוון ששביעית בזמן הזה מדרבנן, אפשר להקל ולפסוק כדעת החזון אי"ש שמסתמך על הרמב"ן והר"ש שאומרים כי אין איסור ספיחין בירקות שנזרעו בשנה שישית. קולא זאת עדיפה על קניית ירקות מנוכרים. וגם היא בצירוף היתר מכירה.

ג] ירקות שגדלו בקרקע בערבה

יש כמה וכמה גבולות לארץ-ישראל: 1] הארץ שהבטיח ה' לאברהם בברית בין הבתרים, מנהר פרת ועד נהר מצרים. הבטחה זו עוד לא נתקיימה, ותקיים בעז"ה בימות המשיח. 2] הארץ שנכבשה בימי יהושע, דוד ושלמה לא מגיעה לגבולות ההבטחה, אבל הגיעה עד סוריה בצפון ועד אילת בדרום. היא הארץ הנקראת "גבולות עולי מצרים", התקדשה בקדושה ראשונה לשעתה ולא בקדושה לדורות (רמב"ם תרומות א'). 3] הארץ שנכבשה על-ידי העולים שעלו בימי הבית השני נקראת "גבולות עולי בבל". התקדשה ועליה נאמר: "קדושה שניה קדשה לשעתה וקדשה לדורות". לא ברור בדיוק מה כבשו עולי בבל, אבל ברור כי אשקלון ועכו וכל מה שמדרום ל"פטרה" לא התקדש בקדושה שנייה.

והנה, הרמב"ם כותב (הלכות שמיטה ויובל פרק ד כו) "כל שהחזיקו בו עולי בבל עד כזיב - אסור בעבודה. וכל הספיחין שצומחין בו - אסורין באכילה. וכל שלא החזיקו בו אלא עולי מצרים בלבד שהוא מכזיב ועד הנהר ועד אמנה, אע"פ שהוא אסור בעבודה בשביעית - הספיחין שצומחין בו מותרים באכילה. ומהנהר ומאמנה והלאה - מותר בעבודה בשביעית".

שכל מקום שכבשו אותו עולי מצרים אין לאסור בו מדין ספיחין, ואם צמח מאליו מותר להשתמש בו, אבל אסור לזרוע באותו המקום מתחילה. הערבה הדרומית לא נתקדשה על-ידי עולי בבל, על כן ירקות שגדלו בה מותרים ולא חל עליהם איסור ספיחים. ומכיוון שלדעת רס"ג מעלה עקרבים היא עקבה ונכבשה על-ידי עולי מצרים, על כן אין להתיר זריעה בשמיטה בערבה הדרומית וראוי לצרף לזה היתר מכירה בגלל הספק.

לעומת זאת ברמת הגולן היה יישוב יהודי בימי הבית השני, לכן שם אין להתיר קטיף ירקות שנזרעו בשישית אלא רק בצירוף היתר מכירה. כיוון שקדושה שנייה חלה בו.

ד] יבול נוכרי שגדל בחו"ל

כתב הרמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פרק ו ה) "פירות חו"ל שנכנסו לארץ לא יהיו מוכרים במדה או במשקל או במנן, אלא כפירות הארץ אכסרה (באומד). ואם היו ניכרין שהם מחו"ל - מותר". ומקור דבריו בתוספתא (פ"ד) ובירושלמי (פ"ח).

מדרגות בקניית ירקות

קדושה בעקבות החנמה

רוב פירות העץ שנמצאים בתחילת השנה בחנויות, הם פירות שהתחיל גדולם בשנה השישית ולא נחשבים פירות שמיטה. זיתים וענבים נחשבים גדולי שביעית אם שליש גדולם היה בשביעית. שאר פירות העץ יחשבו פירות שביעית כשיחננטו בשביעית. ומהי חנטה? נשירת הפרח ותחילה של פרי. לפי זה ברוב פירות העץ אין כיום קדושת שביעית. פרי העץ הראשון שיהיה עם קדושת שביעית יהיה האבוקדו שחונט בין ראש השנה ל"טו" בשבט.

ההלכות הנדרשות בתחילת השנה הן בעיקר כלפי ירקות. בשיעוריו נתן מרן הרב זצ"ל מדרגות בקניית ירקות בשנת השמיטה, ונביא אותן להלן, לפי סדר חשיבותן.

א] ירקות שגדלו בחממות על מצע מנותק

הרב זצ"ל ציין כי מי שרוצה להיות מן המהדרין שבמהדרין, יקנה ירקות שגדלו בחממות על מצע מנותק. ואם החממות נמצאות באזורים שלא נכבשו על-ידי עם ישראל בתקופת בית שני - הרי זה משובח.

אם אין ירקות מחממות כאלה, יקנו ירקות מחממות עם מצע מנותק בכל מקום בארץ. טעם ההיתר הוא בגלל שהתורה אסרה גידול בשדה שנאמר: "שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר". חממות אלו אינם בגדר "שָׂדֶךָ וְכַרְמְךָ" אלא בגדר "ביתך".

בחממות כאלה יש מתירים אפילו אם הצמח שתול באדמה או נמצא בעציץ נקוב (פאת השולחן). יש מתירים רק בעציץ שאינו נקוב (ספר השמיטה ל"ר"מ סוקנינסקי עמ' טז ס' ה'). ויש האוסרים אף בשאינו נקוב (חזו"א ס' כו סק"ד). למעשה כתב הרב זצ"ל להחמיר בעציץ נקוב בתוך בית, ולהקל בשאינו נקוב (בצירוף היתר מכירה).

ב] ירקות שנזרעו בשנה שישית ונלקטו בשביעית

הדרגה השנייה היא ירקות שנזרעו בשנה שישית ונלקטו בשנה שביעית. לדעת הרמב"ם (פ"ד ה"ט וה"ו), אדם שזרע ירקות בשנה שישית ואפילו הספיקו עלים לצמוח מכוח אותה הזריעה, אם לא נקטפו ולא נלקטו קודם שביעית, חלים בהם דיני שביעית ואסורים מדין ספיחין.

70 שנה של גלות בבל הן בדיוק רב כנגד 70 שנות השמיטה והיובל שלא שמרו ישראל מאז כניסתם לארץ בימי יהושע בן-נון

פירות חו"ל נאסרים כמו ספיחים, שכן עלולים להתבלבל ביניהם ובין פירות ארץ-ישראל, והם עלולים להיות חיפוי על ירקות שנזרעו באיסור בארץ-ישראל. לדעת הרמב"ם, רק אם ניכרן שהפירות מחו"ל - מותרים בשימוש.

בגלל ששמיטה בזמן הזה היא מדרבנן, מקלים לייבא פירות וירקות מחו"ל כדי לא לקנות ירקות של נוכרים שגודלו בארץ-ישראל בהיתר מכירה, ובוודאי עדיפים על ירקות של אויבים שהקנייה מהם מחזקת את מלחמתם בהתיישבות היהודים בארץ-ישראל. וכבר כתב הרב זצ"ל כי עדיף שלא לפרנס אותם כלל, בגלל ש"ידיהם דמים מלאו".

ה) קרקע היתר מכירה בארץ-ישראל שנעבד ע"י נוכרים

היתר מכירה בעייתי מכמה סיבות. העיקרית שבהן היא איסור למכור קרקעות ובתים לנוכרים בארץ-ישראל, שנאמר: "לא תכרת להם ברית ולא תחנם". הסבירה הגמרא (ע"ז כ ע"ב) כי משמעות הפסוק היא: "לא תתן להם חניה בקרקע". כן פסק הרמב"ם (הלכות ע"ז): "ומפני מה אין מוכרין להן? וכו'. שאם לא יהיה להם קרקע, ישיבתן ישיבת עראי היא".

הרמב"ם (הלכות ע"ז יו) הסביר הלכה זו בכלל אומה ולשון שאסורים לשבת בארץ-ישראל עד שיהיו גרי תושב ויקבלו עליהם שבע מצוות בני נח. הראב"ד כותב כי הפסוק עוסק בז' אומות בלבד. על הטור (בחו"מ רמ"ט) כתב הב"י שגם על ישמעאל יש איסור "לא תחנם". לדברי השו"ע אין הבדל בין ישמעאלי שלא עובד ע"ז לבין עובדי ע"ז.

אמנם בשעת הדחק הסתמכו על פסק הראב"ד שאסור למכור רק לשבעה עממים. והרב זצ"ל היה אומר כי נוכרים שאינם מקיימים שבע מצוות בני נח, מחפים על גניבות או שמעודדים טורח, בוודאי אי-אפשר למכור להם קרקעות. הם בוודאי לא יכולים להיות גר תושב.

השנה מכרו את הקרקע לנוכרי מרוסיה שהיה בתהליך גיור, הפסיק את תהליך הגיור באמצע וקיבל על עצמו במקום זאת שבע מצוות בני נח. ואע"פ שאין מקבלים גר תושב בימינו, לדעת ה"כסף משנה" (הלכות ע"ז י) אם נוכרי "מעצמו קיבל עליו שבע מצוות, אין מונעין אותו משיבת הארץ". רק שביט-דין לא מקבלין אותו.

גם מי שהתיר היתר מכירה לנוכרי, לא התיר לישראל לעבוד בקרקע מלאכות שאסורות מהתורה. ומה שמקלים היום לקנות היתר מכירה, הוא בגלל שעובדים נוכרים רבים עובדים בחקלאות.

ו) יבול אויבים מעזה או מיהודה ושומרון

הגמרא (סוכה ל ע"א) אומרת כי הקונים הדסים מנוכרי לפני סוכות, לא יקטפו בידיהם את ההדס כי "סתם נכרים גולני ארעתא נינהו (גולני קרקעות הם) וקרקע אינה נגזלת". ואם היהודי יקטוף הדס בשדה הנוכרי, הוא גוזל בקטיפתו בפועל מהבעלים האמיתי או מיורשיו שהוא יהודי.

ואע"פ שהעברתו של היהודי מהקרקע על-ידי הגוי נעשתה לפני שנים רבות, כל זה לא מפקיע את אחיזתו של היהודי או של יורשיו בקרקע כיוון ש"קרקע אינה נגזלת", והיא שייכת לבעליה או ליורשיהם לתמיד.

ולכן אם הנוכרי קוטף מהקרקע שגזל, הוא הגוזל בקטיף, והקונה ממנו קונה מגזלן אבל לא גוזל בעצמו. וכיוון שהבעלים התייאשו, ההדס בסופו של התהליך יהיה של הקונה. כי "אוש ושינוי רשות - קונה". אבל אם היהודי קוטף - הוא הגוזלן.

לפי זה תימה, איך קונים היום פירות וירקות מהגויים משטחי השומרון או משטחי עזה, הרי יש לדרוש מהם "קושאן" - שטר בעלות גמור המעיד שהקרקעות נקנו על ידם או על-ידי אבותיהם או אבות אבותיהם כדת וכדין, ושלא נגזלו על ידם, ואם לא כן - הפירות שייכים ליהודי. ואע"פ שיש מחלוקת אם יש קניין לנוכרי באדמות של יהודים

בארץ-ישראל להפקיע מחיובי שביעית או מחיובי תרומות ומעשרות (הב"י והמב"ט, שו"ת המבי"ט סי' כ"א-כ"ב), פשוט שאין קניין לנוכרי שגזל קרקע מיהודים. וכל הפירות הגדלים שם אינם מופקעים מחיובי תרומות ומעשרות, ואינם מופקעים מחיובי שביעית, וחייבים בתרומות ומעשרות וגם קדושים בקדושת שביעית בשנת שמיטה.

אשר על כן הפירות שגדלים באדמות של נוכרים בשטחי ארץ-ישראל לרוב קדושים בקדושת שביעית, והקונה מחזיק ידי גזלנים ואויבים ש"ידיהם דמים מלאו", ומחזק את אחיזתם בארץ-ישראל.

מהדרים במניעת איבה

צריך כל אדם בביתו להשתדל לקנות ירקות על-פי הסדר הזה. ואם קונה ירקות שיש בהם קדושת שביעית, צריך לקנות בהבלעה ולא במשקל. אבל מי שמתארח אצל אחרים ויודע שהם מקפידים לקנות בהכשר, אלא שאינו יודע איזה הכשר, יאכל מה שנותנים לו, אע"פ שאינו בדרגת ההידור הכי גבוהה, משום איבה.

כן כתב ה"בית יוסף" בשם שו"ת מהר"ל (סימן לה) שלמד מהירושלמי (פ"ד דמאי ה"ב) כי מותר לאכול לחם שיש בו איסור קל של דמאי בשבת של פרוטגמא. כלומר, באסיפה של סעודת מצווה וכדומה, משום איבה. וכן התיר לאכול פת של עכו"ם משום איבה אם יושב במקום שאוכלים אותם. שאם לא יאכל את עיקר האוכל - תהיה לו איבה וקטטה עמהם.

כן כתב הרא"ש (פ"ד דפסחים ד) כי במקום שנהגו היתר ולא יכול להשתמט, מותר לאכול כדי שלא תהיה מחלוקת. אבל חלב עכו"ם או חמאת עכו"ם אין להתיר, כיוון שלא כולם אוכלים חמאה ויכול לסרב לאכול ולא תהיה בזה מחלוקת. וכן אם רובם לא אוכלים לחם של עכו"ם ורק אחד אוכל, אין הציבור נגרר אחריו. אלא הוא נגרר אחריהם, משום איבה.

כדברים אלו פסק הרמ"א (יורה דעה סימן קיב) וסיים "ואין ללמוד מכאן לשאר איסורין". בגלל שרק באיסור דרבנן אפשר, ורק בדבר שלא יכול להשתמט (גר"א ס"ק לג וש"ך ס"ק כו שם).

**"עינינו
רואות
שברכת
התורה הלה
על שומרי
שביעית,
ומתברכת
להם
התבואה
ביותר.
ולמפורסמות
אין צריך
ראיה"**

שמירה על קדושת ירקות שביעית

מצווה באכילת פירות שמיטה

מדברי הרמב"ן (השגה ג' לספר המצוות) משמע כי יש מצווה באכילת פירות שביעית. שנאמר: "וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֶכְלָהּ".

לְאֶכְלָהּ ולא לסחורה

על הפסוק הזה דרשו חכמים שמותר לאדם ללקט ירקות או פירות שביעית ואפילו לקטוף מהעץ. אבל רק לצורך אכילתו ולא לצורך סחורה וכדומה (ע"ז סב ע"א).

כן נפסק ברמב"ם (פ"ו משמיטה ויובל ה"א): "אין עושין סחורה בפירות שביעית, ואם רצה למכור מעט מפירות שביעית - מוכר, ואותן הדמים הרי הן כפירות שביעית, וילקח בהן מאכל ויאכל בקדושת שביעית, ואותו הפרי הנמכר הרי הוא בקדושתו כשהיה" (ועיין שו"ע חו"מ סי' ל"ד ס"ט"ז).

לְאֶכְלָהּ ולא להפסד

כן למדו חכמים שאסור להפסיד פירות השביעית. ולכן אסור לקטוף פירות שביעית קודם זמנם שהוא גורם להם הפסד (יומא פו ע"ב). וכן לא לקצוץ עץ שיש בו פירות שביעית.

לָקֵם – לְכָל צִרְכִּים

פירות שביעית ניתנו לכל הצרכים, "לָקֵם – לְכָל צִרְכִּים" (ב"ק קב ע"א). ולכן מותר ורצוי שבעל השדה או אחרים ייקחו מפירות הפקר אלו לאכילתם ולאכילת בני ביתם לשלוש סעודות, וכדרך שבני-אדם לוקטים, אבל לא למלא את מחסונו.

פירות שביעית ניתנו לאכילה ולשתייה ולסיכה ולהדלקת הנר ולצביעה. אולם יש לאכול דבר שדרכו לאכול, לשותות דבר שדרכו לשתות, ולא ישנה פירות מברייתן.

שימוש בפירות שביעית

ישתמש בירקות המותרים בשימוש כפי הרגלם. "דבר שדרכו ליאכל חי – לא יאכלנו מבושל. ודבר שדרכו להאכל מבושל (כגון תפוח אדמה, קישואין, דלעת) – אין אוכלין אותו חי. לפיכך אין שולקין אוכלי בהמה". דבר שאוכלים אותו חי ומבושל – יאכל בדרך שירצה.

מותר לסחוט, לסנון, לרסק, לטחון, לייבש, לכבוש, לטגן, לצלות, לבשל – הכול כפי שעושה כל השנה כולה. על כן רשאי לעשות מין מתפוז ומגוז כדרך שעושים כל השנה כולה. ומותר לרסק גזר, ואת השיירים לזרוק בשקית כדלקמן.

מותר לרסק פירות שביעית ולתת לתינוק, למרות שהוא אוכל חלק וזורק ומקלקל את החלק השני. כי כך דרך אכילתו (בית רידבו ה' בסופו). ועל זה נאמר: "לחם לפי הטף". ובשפתי חכמים שם הסביר שדרכן של ילדים לפורר יותר מהצורך.

מותר לאפות עוגות ולבשל עם יין של שביעית. כי כך דרכו כל השנה. ומותר להבדיל בין של שביעית. וישתדל לשתות את כל תכולת הכוס ולא לשפוך את חציה. ומותר למזוג יותר לסימן ברכה. ומותר לכבות את הנר בין שביעית. אך ישפוך בצמצום. ומותר לשים מהיין בעצם ראשונה שבשדרה. ויש שנוהגים לשים גם על העיניים לסימן ברכה.

מותר לאכול חצי תפוח, אע"פ שחציו השני עלול להתקלקל. וראוי להשתדל שהחצי השני לא יתקלקל ולא יזרק, וצריך להשתדל לאוכלו כדי שלא יבוא לידי הפסד.

לדעת מרן הרב זצ"ל לא צריך לשים בביתו "פח שמיטה", אלא שקית בתוך שקית. לכן האוכל פרי שיש בו קדושת שביעית, ונשאר חלק שלא נאכל ולא ייאכל – טוב שיניח אותו בשקית ויזרוק אותו לתוך שקית אשפה, ולפחות אחת מהשקיות לא תהיה שקופה.

מותר לשטוף צלחות שיש בהם שיירים של מרק מירקות שביעית. כי זו דרך האכילה בשאר שנים. כן מותר להסיר חלק מבננה או מתפוח שלא ראוי לאכילה ולזורקו בשקית כדלעיל.

נענע שרגילים לשים אותה בתה (אחרי שבדקו מחרקים), יכול לשים אותה בתה. אחר כך ישים את שיירי הנענע בשקית כדלעיל. וישים את השקית הראשונה בתוך שקית האשפה הרגילה.

לא צריך להתאמץ ולאכול אוכל שהתקלקל. "ואינו מטפל לאכול תבשיל שנפסד, והפת שעפשה, כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר" (רמב"ם שמיטה ויובל פ"ה ה"א-ג). ואין צריך שיתקלקל לגמרי, אלא כל שאינו ראוי במקצת ויש בו טעם לוואי פקעה קדושת שביעית.

ויהי רצון שבזכות השמירה על הלכות אלו נזכה ותתקיים בנו הברכה: "וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתָ אֶת הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים: וְזָרַעְתָּם אֶת הַשָּׂנֶה הַשְּׁמִינִת וְאָכַלְתֶּם כֵּן הַתְּבוּאָה יָשֵׁן עַד הַשָּׂנֶה הַתְּשִׁיעֵת עַד בּוֹא תְּבוּאֹתָהּ תֹאכְלוּ יָשֵׁן". אמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

שמיטה

פעם פנתה אל מו"ר הרב זצ"ל תלמידה שלמדה במוסד חרדי בבני-ברק. היא סיפרה לו שלכבוד אירוע בבית הספר היא הביאה עוגה, אך מנהל המוסד הורה לתלמידות לא לאכול מהעוגה כיוון שהיא נאפתה בתנור שאפו בו ירקות של "היתר מכירה". התלמידה הגיעה אל הרב מבוישת וסיפרה לו את הדברים. הרב הקשיב לה קשב רב ובתגובה שאל אותה: "יש לך אומץ?", והיא השיבה שכן.

"אם כן, כשתגיעי לראש המוסד הביתה בשבת תסרבי לשתות, ואם הוא ישאל אותך מדוע אינך שותה, תגידי לו שהרב אליהו אמר שאסור לך". ואכן, באחת השבתות הגיעו התלמידות להתארח אצל ראש המוסד, ואותה תלמידה סירבה לשתות. כששאל אותה לסיבה, הסבירה לו במילים שלה, שהיו קצת יותר חריפות: "הרב מרדכי אליהו הורה לי לא לשתות כיוון שטרף אצלך".

כבר במוצאי שבת התקשר ראש המוסד לרב ושאל אותו מדוע אמר כך לאותה התלמידה. הרב הסביר לו שלפי דעת ה"שולחן ערוך", האופן שבו הוא מכין את התה, שמוזג מים רותחים על תמצית קצת חמה, נחשבת בישראל, ואסור לשתות תה שבושל בשבת. השיב ראש המוסד: "לפי דבריך אסור לספרדי לשתות אצל אשכנזי ולאשכנזי לאכול אצל ספרדי?".

"לא ולא", אמר הרב. "לפי דעתי מותר, כיוון שאם יש דעה בהלכה שזה מותר, אין בזה איסור אכילה בשבת. אבל לפי דעתך, שעוגה שבושלה בתנור בכלים שבהם נאפו ירקות של "היתר מכירה" אסור לאכול – גם התה שלך אסור בשתייה לתלמידה ספרדייה".

אחרי שתיקה אמר ראש המוסד לרב: "טענית, חטאתי, עוונתי, פשעתי". "את ההתנצלות הזאת תגידי לפני כל התלמידות, לא רק לפני בטלפון", השיב הרב.

"מקבל עלי", אמר ראש המוסד. "עכשיו התה שלי לא טרף?".
"לא", השיב הרב בחיוך.

תשובה כהלכה

חז"ל ר'א' אורז. מצד האמת ואולי גם מצד הדיון, פשוט שעדיף בשנת שמיטה לקנות מ"אוצר הארץ" שיש בו קדושת פירות שביעית אך האם לא עדיף שהציבור שאינו שומר מצוות יקנה יבול חז"ל כדי לא להיכשל באיסורים של טיפול לא נכון בירקות ובפירות עם קדושת שביעית?

כשהתורה ציוותה על שנת השביעית היא כיוונה שיאכלו כולם את תבואת הארץ ולא את תבואת חז"ל (שאסורה לדעת הירושלמי והרמב"ם). התורה ציוותה כך, כיוון שרוב האנשים באמת לא נכשלים בקדושת פירות שביעית, כיוון שההלכה היא לאכול כדרך שאוכלים כל השנה. ורק לא לגרום הפסד בידיים.

צדקה? הלאוואה. האם מותר להלוות מקופת צדקה שאני אחראי עליה? לא.

אין הגרעה שרואה. מה מברכים על בצל ושום חיים כשהם חריפים? כתב ה"שולחן ערוך" אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רב: "על לפלפל יבש וכו' וכל כיוצא בזה שאין דרך לאכלם אלא על ידי תענובות, אין מברך עליהם כלום".

האחים דויטש
תעשיות טקסטיל
איזור התעשייה קרית מלאכי

קונדיטוריה
האחים עיני
בני ברק. כשרות למהדרין
איכות ועבודה עברית

בית הדין לדיני ממונות
"דרכי הוראה"
בבית המדרש של מרן הראשון לצ"צ זצוק"ל
טל. 02-6514399 פקס. 02-6536842

הפצת "קול צופיר"
הפצה שבועית של
עלוני פרשת שבוע
לבתי כנסת
בכל רחבי הארץ
יוסי בן-הדור 03-6106329
B052808518@gmail.com

שיווק עופות בכשרות מהודרת
עם כל החומרות וההידורים של
בד"ץ "דרכי הוראה"
מייסודו של מרן הר"ר **מרדכי אליהו** זצוק"ל
בראשות בני הר"ר **יוסף אליהו** שליט"א
ובפקידות בית הדין שלי" **"דרכי הוראה לרבנים"**
טל. 058-6316969 03-995-995-79